

uz izložbu stoljeće hrvatskog

Pokušavajući naznačiti zanimljive autore i pojave koje su ostavile trag na području industrijskog dizajna i oblikovanja u Hrvatskoj u posljednjih stotinu godina, od utemeljenja Obrtne škole u Zagrebu pa sve do danas u Muzejsko galerijskom centru Klovićevi dvori u Zagrebu krajem 1997. i početkom 1998. godine održana je izložba Stoljeće hrvatskoga dizajna, koju autorski potpisuje povjesničar umjetnosti Feđa Vukić, te arhitekt Robert Somek kao postavljatelj. Ta izložba je, zapravo, vizualna ilustracija istoimene teme koju je Vukić naznačio godinu dana ranije u istoimenoj knjizi objavljenoj u nakladi Meandra.

S obzirom na činjenicu da ovom prilikom bilježimo izložbu post festum, nismo u mogućnosti ulaziti u sve one polemične tonove koje je prvo izazvala knjiga, a poglavito izložba uz koju je, na poticaj Hrvatskoga dizajnerskog društva, bila organizirana i rasprava (kvadratni stol) u kojoj su sudjelovali kako dizajneri-praktičari tako i teoretičari (Boris Ljubičić, Jasenka Mihelčić, Krešimir Bauer, ali i Matko Meštrović, Fedor Križanec, itd.). Među činjenicama ostaje spomenuti kako je Feđa Vukić, viši predavač na Studiju dizajna pri Arhitektonskom fakultetu u Zagrebu, otvorio intrigantnu i zanimljivu temu, pogotovo stoga što se o hrvatskom dizajnu dosad nije pretjerano niti pisalo niti ga se povijesno sagledavalo u suodnosima s određenim društvenim i političkim tokovima. Dakako, ne smi-

jemo zaboraviti sve one vrijedne i predane, ujedno i rijetke istraživače, među kojima su uglavnom povjesničari umjetnosti, koji su u svom poslu ipak dotakli temu dizajna i oblikovanja, prvenstveno grafičkoga i industrijskoga, posebno vezano uz neke projekte i manifestacije, kao što je primjerice Međunarodna izložba grafičkoga dizajna ZGRAF, potom niz Zagrebačkih salona, koji su u svom ritmu izmjenjivanja pokazivali najnovije tendencije u dizajnu odnosno u oblikovanju predmeta i uopće u primijenjenoj umjetnosti, kao i neke izložbe koje je priredio ULUPUH. Tako su se samo fragmentarno bilježile pojedine zanimljive pojave autorske kreativne osobnosti u stručnim časopisima (iznimno i na izložbi kakva je primjerice bila ona o Tomislavu Krizmanu), no bez težnje k određenoj sintezi ili pokušaju postavljanja društvenoga konteksta u zaokruživanju teme, jer se to najčešće i nije postavljalo kao poseban zahtjev.

Stoga su Vukićevu knjigu s pripadajućom izložbom sudionici toga razgovora uglavnom procijenili kao dobru osnovu ili polazište za otvaranje teme o kojoj je potrebno govoriti. Na drugoj strani, predbacuju mu se brojne nedosljednosti u istraživanju, prvenstveno u izboru izložaka, te dominacija grafičkoga oblikovanja u odnosu na druge oblike dizajnerskih prinosi, posebice onih koji su se dogodili posljednjih godina u nas. Istodobno je Feđa Vukić u svojim izjavama naglašavao da je svjestan zahtjevnosti te velike,

dizajna

vrlo široke teme, koju doista nije moguće elaborirati ni jednom knjigom, a pogotovo izložbom, već da svjesno i s punom odgovornošću želi potaknuti raspravu o toj temi kao i neki mogu i drugi ili novi autorski projekt (knjige sada već tiskane i na engleskom jeziku, te izložbe, koja je do mjeseca lipnja viđena i u Bratislavi) uz svoje ime i prezime, tako da mu kao zaleđe nije pripisana (ni potpisana) nijedna institucija, odnosno muzejska ili galerijska zbirka s neistraženim fondom s područja dizajna, a ni neka barem djelomično sačuvana privatna zbirka... Osnovna teza koja se ponavlja u knjizi jest ta da je u vremenskom rasponu većem od jednog stoljeća u hrvatskom dizajnu - markiranom osnutkom zagrebačke Obrtne škole 1882. godine, pa sve donedavno - bilo nekoliko svjetlih točaka i pokušaja osmišljenoga nastupa na tržištu pojedinaca i grupa, međutim, njihovo djelovanje, iako je bilo zapaženo pedesetih godina npr. grupa EXAT 51 ili Studio za industrijsko oblikovanje (SIO), te je u to doba doživjelo čak i svojevrstu afirmaciju, nije donijelo i zasluženu afirmaciju pojedincima u današnjem smislu riječi. Tako je izložba svojom pričom u slikama i stvarnim predmetima, pokazana u deset odjeljaka, ilustrirala kako se hrvatski dizajn u svom stoljetnom kretanju neprestano vraća na početnu točku i podsjeća na vožnju u krugu, kao što to primjerice vidimo u kretanju tramvaja, čija vožnja uvijek završava u

spremištu. Zbog toga je tramvaj u interpretaciji Roberta Someka (preko jumbo plakata koji su postavljeni kao nit vodilja izložbom), uzet kao vizualni lajtmotiv i činjenica koju se može vizualno zorno iskoristiti u postavu izložbe.

Zasluge Obrtne škole, koja je u našoj sredini razvijala ideal obrtničkoga obrta, nije mogao proći bez spominjanja Krizmanova doprinosa, kako grafičkom oblikovanju, tako i oblikovanju predmeta (staklo, porculan), koji je kao bečki đak slijedio Hoffmanove ideje funkcionalizma i dekorativnosti, te u svom buntovnom inovativnom nastupu teže i određenom Gesamtkunstwerku u našoj sredini stvorio značajno djelo. Osim biranja produkt dizajna odnosno stvarnih predmeta, primjerice nekoliko tipova stolica Bernarda Bernardija, Bogdana Budimirova, Berislava Jurinjaka, Mladena i Marijana Orešića, kao i televizora ili mlinca za kavu Brune Plaminaeka, niz je ambijenata, posebice unutrašnjega uređenja, predstavljen fotografijama.

Na izložbi i u knjizi kao još jedno od svjetlih razdoblja našega dizajna predstavljeno je djelo nekoliko grafičara, prvenstveno Ivana Picelja s njegovim izuzetno geometrijski i letrički istim plakatima i naslovnim stranicama za potrebe Novih tendencija, koje su se kao međunarodni projekt vodile iz Hrvatske šezdesetih i početkom sedamdesetih godina. Konačno, u najbrojnijoj sekciji posvećenoj grafičkom dizajnu spo-

Ivan Picelj, Plakat izložbe Nove tendencije, 1963. / *Ivan Picelj, New Tendencies, exhibition poster, 1963*

menut ćemo samo neke suvremene autore koji su se u Vukićevoj interpretaciji našli kao autori vrijedni analize i predstavljanja: Boris Ljubičić, Mihajlo Arsovski, Boris Bućan, Željko Borčić, Mirko Ilić, Nenad Dogan, Ante Rašić, Ivan Doroghy, Boris Malešević, Stipe Brčić kao i nekolicina sasvim mladih dizajnera koji tek zauzimaju svoja mjesta.

Summary

Dorotea Jendrić: Review of the exhibition "A Century of the Croatian Design"

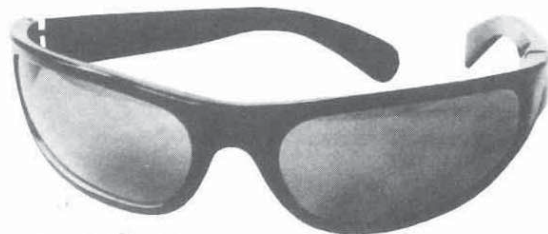
The Exhibition "A Century of the Croatian Design", held in the museum and gallery centre Klovićevi dvori at the end of 1997 and beginning of 1998, was aiming at indicating interesting authors and phenomena making the area of industrial design and graphic art in Croatia in the past hundred years. Feđa Vukić is signed as the author of the exhibition which was

staged by the architect Robert Somek. Actually, the exhibition represents a visual illustration of the same subject designated by Feđa Vukić a year ago in his book by the same title published by Meandar.

The exhibition, like the book, provoked polemic tones already by the fact that it represents the first synthesis of the subject.

Feđa Vukić is a senior lecturer in the Design Studies at the Faculty of Architecture in Zagreb. He opened a very intriguing and interesting topic on this occasion, since Croatian design was seldom written about, or perceived from the historical perspective in co-relation to certain social and political currents. Naturally, one must not forget about all industrious, committed and, at the same time, very rare researchers, who have touched upon the subject of design and graphic art, primarily graphic and industrial design. This is particularly true in cases of some projects and manifestations like the International Exhibition of Graphic Design, ZGRAF for short, the Zagreb Salon exhibitions that have shown in their sequence rhythm the latest tendencies in

design and in graphic art, in applied arts in general, and also in cases of some exhibitions given by ULUPUH. The interesting phenomenon of an author's creative personality was noted individually, with no attempt at making some kind of synthesis or defining social context to close the circle of the mentioned subject. In most cases this was not put up as particular request.

Dizajn naočala tvrtke Ghetaldus, 1957. / *Design of Ghetaldus sunglasses, 1957*